

آموزش در ایران

بر اساس داده‌های باستان‌شناسی و متون تاریخی

ب

مهدی رضایی - خیرالنسا جادی - صادق رستمی

۹۵۸۱۲

سرشناسه	رضایی، مهدی، ۱۳۶۱-
عنوان و نام پدیدآور	آموزش در ایران بر اساس داده‌های باستان‌شناسی و متون تاریخی/ تالیف مهدی رضایی -
مشخصات نشر	خیرالنسا جودی - صادق رستمی تهران: اندیشه ارشد، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	۱۲۹ ص.
شابک	978-600-95812-6-9 : ۶۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست‌نویسی	فیا
یادداشت	کتابنامه.
موضوع	آموزش و پرورش -- ایران -- تاریخ -- پیش از اسلام
موضوع	آموزش و پرورش -- ایران -- تاریخ
شناسه افزو	جودی، خیرالنسا، ۱۳۶۴-
شناسه افزوده	رضایی، مهدی، ۱۳۵۶-
رده بندی کنگره	۱۳۹۱/۶۱۸ LA۱۳۵۱۱
رده بندی دیویی	۳۷۰
شماره کتابشناسی ملی	۴۵۲۷۱

نام کتاب : آموزش در ایران (بر اساس داده‌های باستان‌شناسی و متون تاریخی)

نام مؤلفان : مهدی رضایی - خیرالنسا جودی - صادق رستمی

نوبت چاپ : چاپ اول ۱۳۹۴

تیراژ: ۲۵۰ نسخه

قیمت: ۶۰/۰۰۰ ریال

شماره استاندارد بین‌المللی کتاب (شابک): ۹-۶-۹۵۸۱۲-۶۰۰-۹

International Standard Book Number (ISBN): 978-600-95812-6-9

WWW.KETABIRAN.COM

فهرست

۷	پیشگفتار
۱۱	فصل اول: تحول و تکامل جامع نظام آموزشی این جوامع در ایران
۱۱	از دوران پارینه سنگی تا شکل گیری حکومت پادشاهی ماد
۱۳	بخش نخست (تحول و تکامل جوامع آریایی و نظام آموزشی این جوامع در ایران؛ از دوره پارینه سنگی تا شکل گیری جوامع حکومتی
۱۹	بخش دوم (سیر تحول دانش و آموزش در ایران از سپیده دم
۱۹	دوران تاریخی تا شکل گیری حکومت پادشاهی ماد
۲۳	فصل دوم: دانش و آموزش در حکومت پادشاهی ماد
۲۵	مقدمه
۲۶	اوضاع سیاسی - اجتماعی ایران در دوران ماد
۲۸	الف (نقش دولت در نظام آموزشی دوره ماد) برپایه داده های باستان شناسی و رشته های مورخین
۳۲	ب) دین زرتشت و کیفیت نظام آموزشی آن در دوره ماد
۳۳	آیین زرتشت و تربیت
۳۴	پرورش دینی و اخلاقی در دین زرتشت
۳۶	مکان و مواد تحصیلی در دین زرتشت
۳۸	انواع آموزش و شاخه های دانش در دوران ماد
۳۸	(۱) آموزش نظامی و تربیت بدنی
۳۹	(۲) دانشهای کاربردی و هنری
۴۱	(۳) پزشکی

۴۳	۴ ادبیات و علوم انسانی
۴۶	۵- حکمت، نجوم و جغرافیا
۴۶	وقت تحصیل دانش آموزان در دوره ماد
۴۷	آغاز و مدت تحصیل متعلمین
۴۷	معلمین در حکومت ماد
۴۹	فصل سوم: آموزش و پرورش در امپراتوری هخامنشی
۵۱	مروری بر اوضاع سیاسی - اجتماعی امپراتوری هخامنشی
۵۴	شیوه‌های آموزشی در دوران هخامنشی
۶۰	شاخه‌های ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰ دانش در دوران هخامنشی
۶۰	(۱) ریاضی، نجوم و هیات
۶۱	(۲) آموزش دینی و اخلاقی
۶۱	(۳) ادبیات
۶۳	(۴) دانشهای کاربردی و هنر
۶۴	(۵) کشاورزی
۶۵	(۶) جغرافیا و نقشه برداری
۶۵	(۷) پزشکی
۶۶	(۸) آموزش امور اداری، حقوقی و علوم سیاسی
۶۹	(۹) موسیقی
۶۹	(۱۰) آموزش نظامی و تربیت بدنی
۷۰	سن و زمان تحصیل در امپراتوری هخامنشی
۷۱	آموزش دختران در شاهنشاهی هخامنشی
۷۱	مدارس هخامنشی
۷۲	آموزش عالی در دوره هخامنشی
۷۳	فصل چهارم: تعلیم و تربیت در دوران سلوکی و اشکانی
۷۵	مروری بر وضعیت سیاسی - فرهنگی دوران سلوکی و اشکانی
۷۸	شیوه‌های آموزشی در دوران سلوکی و اشکانی
۷۹	شاخه‌های گوناگون دانش در دوران سلوکی و اشکانی
۷۹	(۱) ادبیات، هنرهای نمایشی و موسیقی
۸۱	(۲) آموزش نظامی و تربیت بدنی
۸۱	(۳) آموزش دینی و اخلاقی
۸۲	(۴) دانشهای کاربردی
۸۳	(۵) پزشکی
۸۴	(۶) علم نجوم و هیات

۸۴	سن و مدت تحصیل در دوران اشکانی
۸۵	فصل پنجم: دانش و آموزش در شاهنشاهی ساسانیان
۸۷	مقدمه
۹۰	شیوه‌های آموزشی در شاهنشاهی ساسانی
۹۸	سن و مدت تحصیل در دوره ساسانی
۹۹	آموزش و پرورش دختران
۱۰۰	مدارس ساسانی
۱۰۱	دانش آموزان خاص
۱۰۱	دانش آموزان حرفه ای
۱۰۱	دانش آموزان عمومی
۱۰۱	الف: فرزندان موزگاران
۱۰۱	ب: فرزندان کارمندان
۱۰۲	ج: فرزندان بازرگانان که آموزش فرهنگی و اداری و اقتصادی فرا می‌گرفتند
۱۰۲	پرورش دینی و اخلاقی در شاهنشاهی ساسانی
۱۰۳	(۱) تاثیر دین زرتشت در آموزش و پرورش ساسانی
۱۰۴	(۲) آیین مانی و نقش آن در تعلیم و تربیت دوره ساسانی
۱۰۵	روش آموزش مانی
۱۰۵	ادبیات و دست نوشته‌های مانی
۱۰۶	ادبیات غیر شرعی مانی
۱۰۶	(۳) مزدک و تعلیمات تربیتی او
۱۰۷	آموزش عالی در ایران ساسانی
۱۰۸	دانشگاه و استادان
۱۱۲	مهم‌ترین رشته‌ها و علوم در دوره ساسانی
۱۱۲	(۱) پزشکی
۱۱۳	(۲) آموزش نظامی و تربیت بدنی
۱۱۳	(۳) تعلیمات کاربردی و فنی
۱۱۵	(۴) حقوق قضایی
۱۱۵	(۵) جغرافیا، حسابرسی، ریاضی و نجوم
۱۱۶	(۶) فلسفه
۱۱۶	(۷) موسیقی
۱۱۷	(۸) ادبیات
۱۱۸	الف) ادبیات دینی دوره ساسانی
۱۱۹	ب) افسانه‌ها و داستانهای ملی ایران

- ۱۲۰.....ج)داستانهای تاریخی
- ۱۲۰.....د)ادبیات اندرزی و آموزشی
- ۱۲۳.....منابع و مآخذ
- ۱۲۳.....الف- فهرست کتابها:
- ۱۲۳.....۱) کتب فارسی
- ۱۲۸.....ب) فهرست مقاله ها:
- ۱۲۹.....۱) مقالات فارسی

www.ketab.ir

بدون تردید، یکی از انسان‌های اساسی، تکوین، توسعه و انتقال عناصر فرهنگی جامعه، نظام آموزشی آن است، لذا هنگامی که به گونه‌ای تدبیر و توسعه نظام‌های آموزشی را بررسی می‌کنیم، خواهیم دید که آنها به مذهب، سازمان سیاسی، سطح علوم و وضعیت اجتماعی بستگی دارند و چنانچه نظام آموزش و پرورش از تمام این امور و علل تاریخی آن جدا گردد، فهم و درک آن غیرممکن خواهد بود. هر جامعه نظام آموزشی خویش را می‌آفریند. به گفته دورکیم که اولین نظریه پرداز معروف روابط بین آموزش و پرورش جامعه است، نظام تربیتی، در واقع محصولی اجتماعی و حاصل کل جامعه است نه جنبه خاص آن. از این رو بررسی تعلیم و تربیت جامعه زمینه فهم دیگر نهادهای اجتماعی را نیز فراهم می‌آورد.

نقش تاریخ آموزش و پرورش در تبیین اندیشه‌ها، فلسفه‌ها، سازمان‌ها، روش‌ها و فنون تربیتی و چگونگی تکوین و توسعه آن انکارناپذیر و حتی الزامی است. از این رو، تاریخ آموزش و پرورش از مجموعه مباحثی است که در آن شرایط و اوضاع عمومی و محلی سازمان تربیتی مورد بررسی قرار می‌گیرد. در اهمیت بررسی تاریخی آموزش و پرورش کافی است متذکر شویم هر تأمل و تفکر در اندیشه و روند نظام تربیتی، بدون بررسی سیر تاریخی آن محکوم به شکست است. به گفته موريس دوس، تاریخ آموزش و پرورش چند نیاز را برآورده می‌نماید: «تاریخ آموزش و پرورش اجازه فهم بهتر وضعیت آموزش و پرورش حاضر را بوسیله دانش تاریخی فراهم می‌نماید. با بررسی تاریخی به کشف سنتهای تربیتی اولیه که در زمانهای گذشته دور به آن عمل می‌گردید دست می‌یابیم». بعلاوه تاریخ آموزش

و پرورش زمینه فهم تحولات و روند تغییرات و مراحل توسعه یا رکود یک نظام تربیتی را فراهم می‌آورد؛ لذا بدین وسیله می‌توان یک بررسی روشن و قابل درک از آموزش و پرورش کنونی بدست آورد. تاریخ آموزش و پرورش ابزار لازم را برای اندیشه و تفکر درباره فرهنگ و سنت تربیتی فراهم می‌آورد.

توجه به علم و دانش در طول تاریخ همواره ذهن بشر را معطوف خویش نموده و انسان همیشه در پی آن بوده که از تجارب علمی و تجربه‌های طبیعی استفاده کرده و بر قدرت خود بیفزاید. این تلاشها از یک سو موجب پیشرفتهایی در علم شد و میراث عظیم امروز را پدید آور و از سویی دیگر زمینه‌های پیدایش تاریخ علم را سبب گردید. با مطالعه سیر زندگی بشر معلوم می‌شود که بخش مهمی از زندگی انسان در راستای آموزش دانش و تکامل بخشیدن به آن در نهایت انتقال آن به نسلهای بعدی سپری شده است. بدین سبب پرداختن به این امر یعنی تاریخ علم از کمال اهمیت و نهایت اعتبار برخوردار است. سرزمین ایران از این نظر از بهترین سونه است، چرا که ساکنان ایران زمین از دیرگاه مخترع و آغازگر بسیاری از شیوه‌های معیشتی، فنون و هنرها بوده‌اند و در دوران حکومتها و امپراتوری‌های دوران تاریخی خود، در شاخه نام مختلف دانش سرآمد روزگار بوده‌اند و این ارزش و اعتبار تا حدی بوده است که بحث پیرامون تحولات تاریخی ایران بدون توجه به دستاوردهای علمی و دانشمندان آن بحثی ناقص خواهد بود.

علیرغم پتانسیل فراوان در زمینه شکل‌گیری و گسترش علوم و فنون مختلف در ایران، تاکنون کیفیت تعلیم و تربیت و روند شکل‌گیری دانشها، فنون مختلف در ادوار پارینه سنگی تا ظهور امپراتوری هخامنشی مورد پژوهش قرار نگرفته است. کیفیت شیوه‌های آموزشی ادوار بعدی نیز بطور مجزا و مشخص بررسی نشده است و سهم هر یک از حکومتها و ادوار فرهنگی بعدی در پیشرفت و توسعه علوم مبهم است. این مجلد یک کار مدون در زمینه تعلیم و تربیت است که به تفکیک و به طور مجزا تعلیم و تربیت را در دوران‌های مختلف ایران از دوران پارینه سنگی تا شروع دوران تاریخی و سپس از آغاز دوران تاریخی تا ورود اسلام را بر پایه آثار و اسناد دست اول و با تکیه بر داده‌های باستان‌شناختی و همچنین متون و منابع مورخان دوران مختلف مورد بررسی و کنکاش قرار می‌دهد که البته تعلیم را نه فقط در جنبه‌های تئوریک و نظری بلکه در زمینه‌های دانشهای کاربردی و هنری نیز مورد بررسی قرار می‌دهد.

با مطالعات انجام شده توسط نگارندگان مشخص شده است که، کتاب‌ها و مقالات متعددی در زمینه آموزش و پرورش ایران توسط نویسندگان مختلف انتشار یافته است؛ لازم به ذکر است که در هیچ اثری به مطالعه سیر روند تجربه‌اندوزی و دانش و تکامل بخشیدن به آن و در نهایت انتقال آن به نسل‌های بعدی از دوران پارینه سنگی تا شکل‌گیری حکومت ماد اشاره‌ای نشده است و تمامی این آثار نگاهی کلی و اجمالی به آموزش و پرورش در ایران از حکومت ماد به بعد را دارند و بیشتر مربوط به دوران متأخرتر ایران باستان است و تحقیقاتی که بطور مجزا کیفیت تعلیم و تربیت را در دوره‌های مختلف ایران در اکثر زمینه‌ها بررسی کند تاکنون انتشار نیافته است. بر اساس این خلاصه این پژوهش به بررسی وضعیت تعلیم و تربیت در ایران به منظور شناخت روند آموزش امور دینی و آموزش علوم و فنون از قدیمی‌ترین سیمه‌های آموزشی در جوامع برابر دوران پارینه سنگی تا پایان جامعه شدیداً طبقاتی شاهنشاهی ساسانی می‌پردازد.